Ledningsgata längs med stensträngar på norra Öland

Arkeologisk förundersökning 2018–2019

Raä Böda 75:1–2, Norrböda 9:1, Böda socken samt Raä Högby 12:1–3, Flakeböle 1:2 & Dödevi 22:1, Högby socken. Borgholms kommun, Kalmar län, Öland

Ivonne Dutra Leivas

Arkeologisk rapport 2019:14

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

KALMAR·LÄNS·MUSEUM

Ledningsgata längs med stensträngar på norra Öland

Arkeologisk förundersökning 2018–2019

Raä Böda 75:1–2, Norrböda 9:1, Böda socken samt Raä Högby 12:1–3, Flakeböle 1:2 & Dödevi 22:1, Högby socken. Borgholms kommun, Kalmar län, Öland

Författare	Ivonne Dutra Leivas
Copyright	Kalmar läns museum 2019
Redaktion	Helena Victor, Stefan Siverud
Omslagsbild	Stensträng L1959:8456 (RAÄ Böda 75:2) från väster. Foto: Kalmar läns museum.
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

Keywords: stone wall system, fossile agrarian remains

In autumn of 2018 and spring 2019 Kalmar County Museum conducted archaeological evaluations in two localities in northern Öland, since the company of *E. ON Eldistribution AB* is planning to strengthen the electrical grid in northern Öland.

One of the localities was located within the property of Norrböda 9:1 in Böda parish and affected a stone wall system, L1959:8456 (RAÄ Böda 75:2). No further archaeological remains could be found through the excavation on this locality.

The other locality was within the properties of Flakeböle 1:2 and Dödevi 22:1 in Högby parish next to a stone wall system, L1958: 6954 (RAÄ Högby 12:3). The registered stone wall system was not affected by the archaeological evaluation. However, the area could be newly registered as an area with fossile agrarian remains, L2019:1542. Within the evaluated area a layer of cultivation of older character and several accumulations of stones as consequence of cultivation emerged.

Innehåll

Sammanfattning **7**
Inledning **9**
Topografi och fornlämningsmiljö **12**
Genomförande **14**
Resultat **15**
Norrböda 9:1 15
Flakeböle 1:2 18
Dödevi 22:1 19
Tolkning och åtgärdsförslag **22**
Norrböda 9:1 22
Flakeböle 1:2 & Dödevi 22:1 22
Referenser **23**
Tekniska och administrativa uppgifter **25**
Bilagor **27**

Figur 1. Karta över Kalmar län med undersökningslokalerna markerade, Norrböda i norr och Flakeböle i söder.

Sammanfattning

Mellan 2018-10-01–2018-10-04 genomförde Museiarkeologi sydost arkeologiska förundersökningar av två lokaler på norra Öland, i Norrböda, Böda socken. och i Flakeböle/Dödevi, Högby socken, med anledning av att E.ON Eldistribution AB planerar att förstärka elnätet på norra Öland. Sträckningen för kraftledningen följer i huvudsak sträckningen för befintlig luftledning med det är endast de två aktuella lokalerna som berörs av arkeologiska undersökningar. Med anledning av att exploatören inte hade tillstånd för rivning av muren vid tillfället för undersökningen i oktober 2018 och att fastigheten Dödevi 22:1 avgränsades förutom i söder även i väster och i norr av stenmurar, samt tätbevuxen skog i öster, fanns det ingen möjlighet för maskinen att kunna komma in på området. Tillstånd från Länsstyrelsen i Kalmar län (Dnr: 521-8329-2018) för rivning av mur utfärdades under våren 2019 och förundersökningen kunde slutföras den 2019-03-27.

Den ena lokalen låg inom fastigheten Norrböda 9:1 och berörde ett stensträngssystem L1959:8456 (RAÄ. Böda 75:2). Inom lokalen kunde inga ytterliga arkeologiska lämningar fastställas.

Den andra lokalen låg inom fastigheterna Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1, invid ett stenstränssystem L1958:6954 (RAÄ Högby 12:3). Det registrerade fasta fornlämningen kom ej at beröras av förundersökningen. Däremot kunde området nyregistreras som ett område med fossil åkermark L2019:1542. Inom det förundersökta området framkom ett odlingslager av äldre karaktär samt flera ansamlingar röjningssten.

Inledning

Mellan 2018-10-01–2018-10-04 genomförde Museiarkeologi sydost arkeologiska förundersökningar av två lokaler på norra Öland, i Norrböda, Böda socken. och i Flakeböle/Dödevi, Högby socken, med anledning av att E.ON Eldistribution AB planerar att förstärka elnätet på norra Öland. Sträckningen för kraftledningen följer i huvudsak sträckningen för befintlig luftledning med det är endast de två aktuella lokalerna som berörs av arkeologiska undersökningar.

I enlighet med förfrågningsunderlaget från Länsstyrelsens i Kalmar län (Dnr: 431-4789-18) är syftet med förundersökningen att avgränsa fornlämningen varför valet av metod och inriktning har anpassats till förfrågningsunderlaget.

Den norra lokalen ligger i Böda socken inom fastigheten Norrböda 9:1 som korsas av ett stensträngsystem L1959:8456 (RAÄ. Böda 75:2) som ligger i anslutning till en husgrund från järnålder L1959:8457 (RAÄ Böda 75:1). Undersökningsområdet var begränsad till en smal korridor, 135 m. lång och 20 m. bred.

Den södra lokalen ligger i Högby socken inom fastigheterna Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1, i anslutning till husgrunder från järnåldern, L1958:6450 och L1958:6553 (RAÄ Högby 12:1–2) och stensträngsystem L1958:6954 (RAÄ Högby 12:3). Undersökningsområdet var även här begränsad till en smal korridor, 148 m lång och 20 m bred. Fastigheterna Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1 avgränsades av en prydlig en meter hög stenmur. Med anledning av att exploatören inte hade tillstånd för rivning av muren vid tillfället för undersökningen i oktober 2018 och att fastigheten Dödevi 22:1 avgränsades, förutom i söder även i väster och i norr, av stenmurar samt tätbevuxen skog i öster, fanns det ingen möjlighet för maskinen att komma in på området. Tillstånd från Länsstyrelsen i Kalmar län (Dnr: 521-8329-2018) för rivning av mur utfärdades under våren 2019 och förundersökningen kunde slutföras den 2019-03-27.

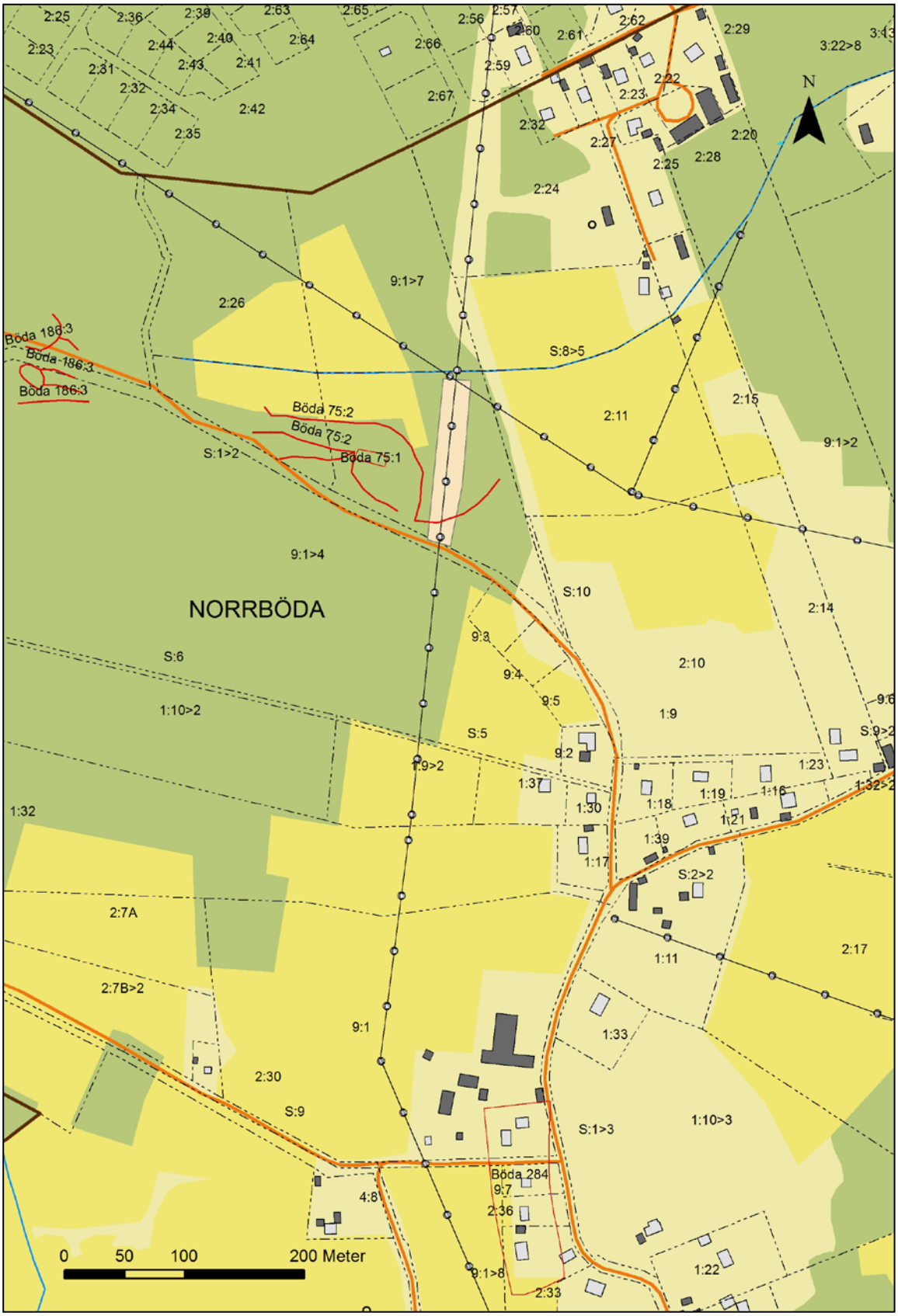

Figur 2. Utdrag ur ekonomiska kartan med undersökningsområdet i Norrböda markerad med rosa.

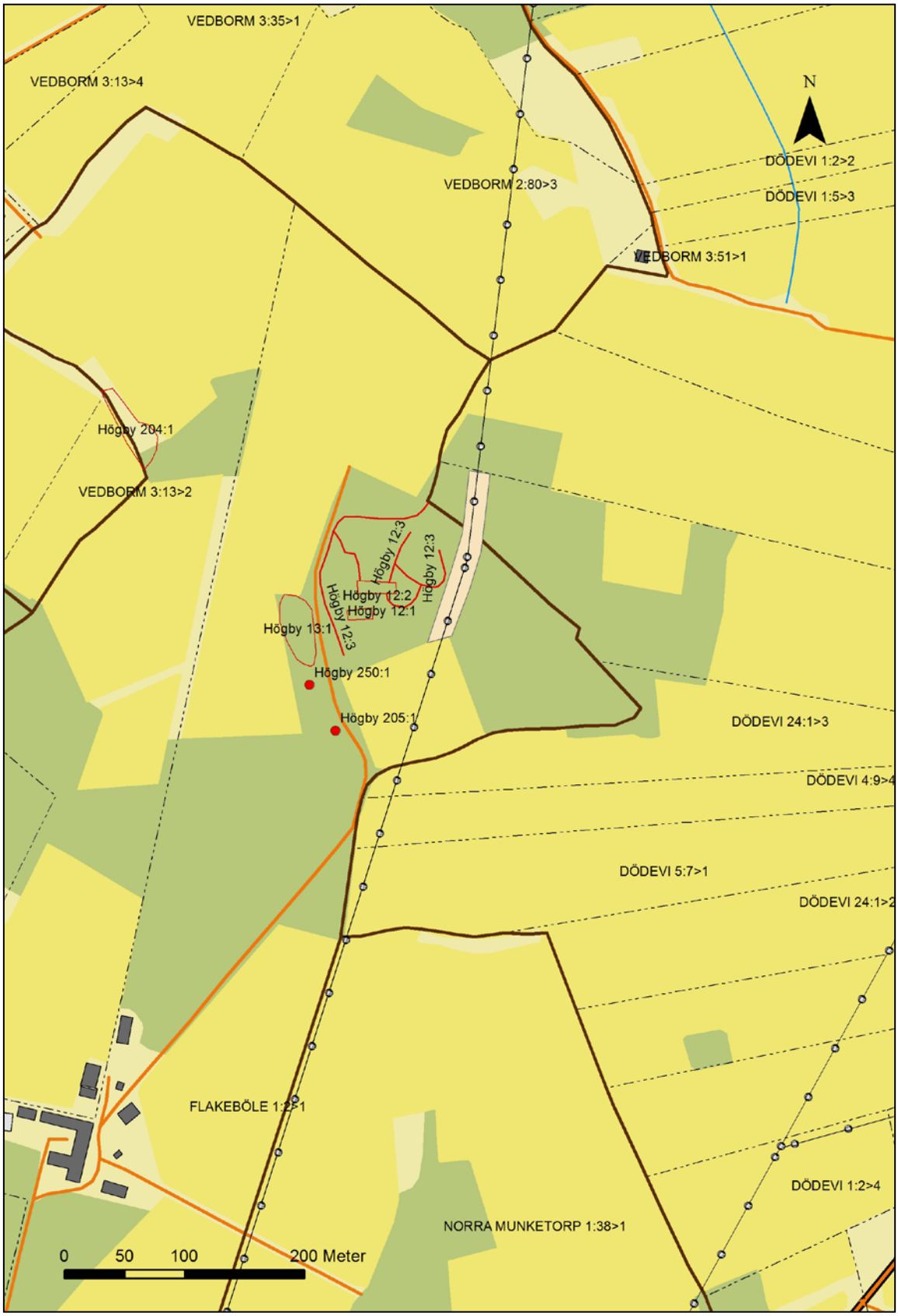

Figur 3. Utdrag ur ekonomiska kartan med undersökningsområdet i Flakeböle/Dödevi markerad med rosa.

Topografi och fornlämningsmiljö

Böda och Högby socknar är Ölands två nordligaste socknar. Båda ingår bland de 10 mest fornlämningstäta socknarna på Öland. På norra Öland fanns också huvuddelen av byarna närmare den östra kusten vilket har sin främsta orsak i att den västra sidan till största delen består av karga alvarmarker (Fallgren 2006).

Böda socken är både till ytan och till antalet byar den största socknen på Öland. I norr finns moränryggar som går genom landskapet i NV-SO riktning. Det är också dessa moränryggar som skapat den östra sidans flikiga kust med sina många uddar och vikar (Fallgren 2006). Väster och norr om undersökningsområdet ligger Böda kronopark. Hälften av ytan har utgjort en del av Böda kronopark (Fallgren 2003). När större delen av Kronans domäner, den s k Kronoallmänningen, delades upp bland de öländska byarna i början av 1800-talet behöll kungamakten bl a större delen av främst västra delen av Böda socken som skogs- eller jaktparker.

Högby socken angränsar i norr till Böda sockan. Tidigare bestod Högby socken av stora mängder våtmarker och här fanns tre sjöar, Hornviken, Vedby och Vedborme träsk. De stora utdikningarna på 1800-talet har gjort att endast Hornsviken finns kvar om än i mindre skala. Förutom de tidigare stora sammanhängande vattendragen finns också större och mindre sammanhållande alvarmarker varav det största, Mensalvaret, finns i nordväst (Fallgren 1996).

Den arkeologiska förundersökningen av de aktuella lokalerna, Norrböda och Flakeböle/Dödevi föregicks av en kulturhistorisk utredning etapp 1 som utfördes av Museiarkeologi sydost år 2017 (Ring & Victor 2017). Arbetet omfattar en övergripande kart- och arkivstudie för att utröna mängd och typ av fornlämningar som är kända inom området.

Studien visade att både Böda socken och Högby socken är rika på fornlämningar. Lämningar utgörs främst av stenhusgrunder, hägnadssystem, gravar som runda stensättningar men också resta stenar. De flesta av dessa är förmodligen från järnålder. Till yngre typer av lämningar räknas milstolpar och tjärdalar. Tyngdpunkten av dateringar på lämningarna ligger framför allt i järnåldern. Trots den rika fornlämningsbilden har det inom båda socknarna gjorts förhållandevis få arkeologiska undersökningar.

I Böda socken utgörs de största och mest sammanhängande arkeologiska undersökningarna av de som har utförts av Uppsala universitet under ledning av Jan-Henrik Fallgren. Under flera år undersökte han tillsammans med studenter dels Rosendals järnåldersby och dels Skäftekärrs järnåldersby. I båda byarna finns stora sammanhängande välbevarade områden med husgrunder, hägnadssystem, fossila åkrar, fägator och gravfält (Forslund 2001; Fallgren 2006).

Aktuellt undersökningsområde i Böda socken är belägen inom fastigheten Norrböda 9:1 utmed en befintlig ledningsgata för luftburen ledning. Området är belägen ca. 6 m.ö.h och kännetecknas av igenväxt betesmark med framför allt ormbunkar och spridda enar. Området ansluter till öppen hagmark och blandskog. Området södra del berör ett ca. 400 meter långt stensträngsys-

tem L1959:8456 (RAÄ Böda 75:2), besående av tre stensträngar. Undersökningsområdet berör de södra delarna av den norra stensträngen. Stensträngen inom undersökningsområdet är delvis söndergrävd i SO av ett dike och en maskingrävd grop. Stensträngen fortsätter både i NV riktning och NÖ riktning utanför undersökningsområdet. Innanför undersökningsområdet framträder stensträngen som en oregelbunden svagt välv stenpackning med <0,3 m stora stenar som i öster är söndergrävd av ovannämnda dike och i väster tunnar ut innan den återigen blir sammanhängande NV riktning. Stensträngssystemet omgärdar en husgrund L1959:8457 (RAÄ Böda 75:1) som är belägget ca. 50 meter väster om förundersökningsområdet. Cirka 150 m. väster om aktuellt stensträngssystem ansluter ytterligare ett lika omfattande stensträngssystem L1959:9716 (RAÄ Böda 186:3).

I Högby socken har det inte heller gjorts några omfattande arkeologiska undersökningar och endast en undersökning har gjorts i modern tid. År 1998 utförde Kalmar läns museum en arkeologisk efterundersökning av en skadad fornlämning L1958:6992 (RAÄ Högby 13:1) på fastigheten Flakeböle 1:2, drygt 100 meter sydväst om nu aktuellt förundersökningsområde. Den berörda fornlämningen utgörs av ett järnåldersgravfält, bestående av sju stensättningar, sex runda och en oval. Strax söder om gravfältet är ett grustag beläget. Då grustaget hade utvidgats i nordlig riktning, kom detta att beröra fornlämningen. Förstörelsen dokumenterades och platsen säkerställdes mot ytterligare förstörelse (Thorén 1998). Drygt 60 meter söder om gravfältet återfinns en ensamliggande stensättning L1958:7697 (RAÄ Högby 205:1) som har tolkats vara sammanhörande med gravfältet innan området emellan hade förstörts av grustäkt. För området strax söder om gravfältet finns det även en uppgift om en tjärdal L1958:7176 (RAÄ Högby 250:1).

Aktuell undersökningsområdet i Högby socken ligger längs med en ledningsgata för luftledning mellan fastigheterna Flakeböle 1:2 och Dövevi 22:1. Området är beläget ca 8 m.ö.h. Fastigheterna avgränsas av en stenmur och växligheten skiljer sig något mellan de olika fastigheterna. Flakeböle kännetecknas av öppnare betesmark med spridda enar och spridda ansamlingar stenblock, medan Dödevi utgörs av tät sly och inte lika många stenblock. Strax väster om undersökningsområdet finns ett ca. 250 meter långt stensträngssystem L1958:6954 (RAÄ Högby 12:3) som omgärdar två husgrunder L1958:6450 och L1958:6553 (RAÄ Högby 12:1–2).

Genomförande

Med anledning av att arbetsföretaget skulle äga rum under befintlig högspänningsledning föranledes förundersökningen en säkerhetsgenomgång för projektledare och grävmaskinist för arbete under högspänningledning. Säkerhetsgenomgången genomfördes 2018-09-27 av ONE Nordic AB.

Den arkeologiska undersökningen inleddes 2018-10-01 med röjning av sly. Framför allt gällde detta inom fastigheten Dödevi 22:1 som var överväxt med mycket tät sly. Därefter gick en arkeolog över ytorna med metalldetektor. Sedan grävdes sökschakt inom respektive lokal med hjälp av grävmaskin. Vid schaktningen avlägsnades matjorden ned till, i förekommande fall, anläggningsnivå, alternativt alven (ned till ca 0,4 m djup på båda lokalerna). I Flakeböle konstaterades ett lager, K173, i schakt 147 som efter handgrävning bedömdes som äldre odlingslager. Lagret uppträdde över hela undersökningsområdet Flakeböle/Dödevi men kom att avlägsnas med maskin i alla övriga schakt för att dokumentera eventuella underliggande arkeologiska lämningar.

I Norrböda 9:1 undersöktes ca 310 m^2 av undersökningsområdet fördelat på 16 sökschakt (fig. 6). Alven i Norrböda kännetecknas i huvudsak av sand. I de södra delarna ett tilltagande inslag av morän. I Flakeböle 1:2 undersöktes 230 m^2 av undersökningsområdet fördelat på 15 sökschakt. I Dödevi 22:2 undersöktes 96 m^2 av undersökningsområdet fördelat på tre sökschakt (fig. 10).

Samtliga schakt och arkeologiska objekt mätes in med hjälp av GPS och registrerades i fält i det digitala systemet IDA (*Instant field Documentation system and Availability*).

Figur 4. Muröppningen mellan fastigheterna Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1 från söder. Foto: Kalmar läns museum.

Undersökta förmodade arkeologiska lämningar snittades med hjälp av skärslev eller spade innan de tolkades.

Undersökningsområdena och de enskilda arkeologiska kontexterna fotodokumenterades med hjälp av digitalkamera. Fotona har sedan registrerats i KLM digitala fotodatabas under nummerserien Du 311.

För tillträdde till området inom Dödevi 22:2 gjordes en 1,6 m bred öppning i stenmuren som avgränsade till Flakeböle 1:2. Öppningen gjordes med hjälp av grävmaskin. Enligt beslut från Länsstyrelsen i Kalmar län (Dnr: 521-8329-2018) skall exploatören återställa muren varför stenarna placerades samlat på ömse sidor om muröppningen för att underlätta återställning.

Undersökningen av Dödevi 22:1 ägde rum under tidig vår då området var tämligen vattensjukt. Ganska snart efter att schakten hade öppnats fylldes schakten med vatten varför den enda bekräftade arkeologiska lämningen undersöktes i all hast.

Resultat

Norrböda 9:1

Endast inom undersökningsområdet inom Norrböda 1:2 förekom det sedan tidigare känd fornlämning, L1959:8456 (RAÄ Böda 75:2) en stensträng. Stensträngen inom undersökningsområdet mätes in med hjälp av GPS, K138, K139, K140 och K141 (fig. 7).

Under torven i schakt 126 i undersökningsområdets sydvästra del framträdde en fortsättning på den registrerade stensträngen L1959:8456 (RAÄ Böda 75:2). Den delen mätes in som K134 (fig. 5) och kom att delvis undersökas. Stensträngen omfattade en stenpackning, K135 och ett lager, K136. Det var i mitten av den framtagna delen av stensträngen som ett humöst lager återfanns. Det kom emellertid inte att undersökas närmare. En ruta grävdes emellertid i stensträngens södra del, schakt 137, för att klarlägga eventuell stratigrafisk lagerföljd. Inom rutan kunde endast konstateras att stensträngen saknade stratigrafisk lagerföljd och att stensträngen vilade direkt på moränen med rullsten.

Stensträngen var i öster delvis söndergrävd av ett dike, K119 samt av en större grop, inmätt som K125. Enligt uppgift från markägaren utgjorde dikena som går i NV-SO riktning, K119 och K120, ett och samma dike som hade fyllts igen i mitten. När diket hade grävts eller när störningen K125 hade tillkommit är dock oklart.

Figur 5. Kontext 134, del av stensträng från väster. Foto: Kalmar läns museum.

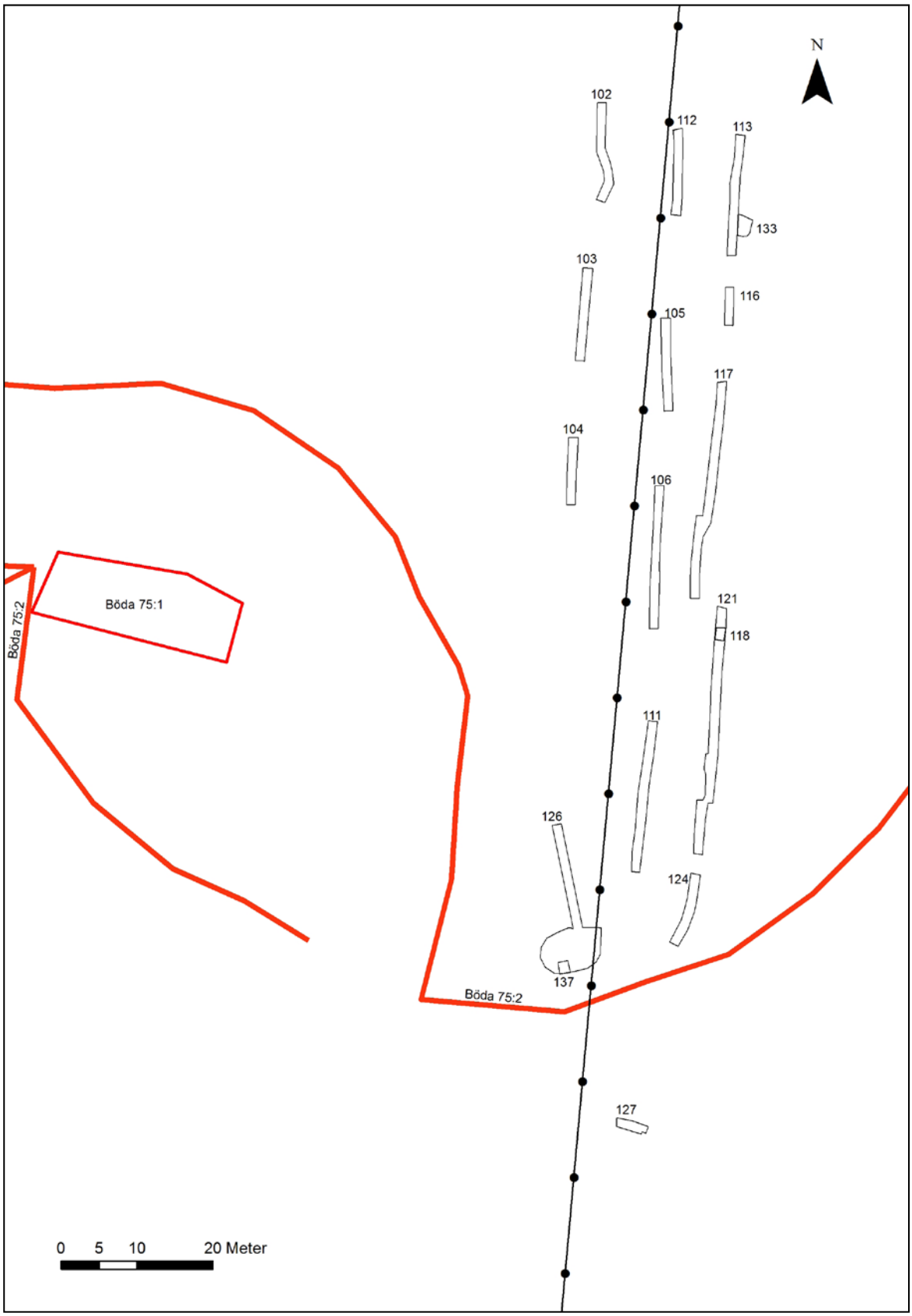

Figur 6. Schaktplan över Norrböda 9:1.

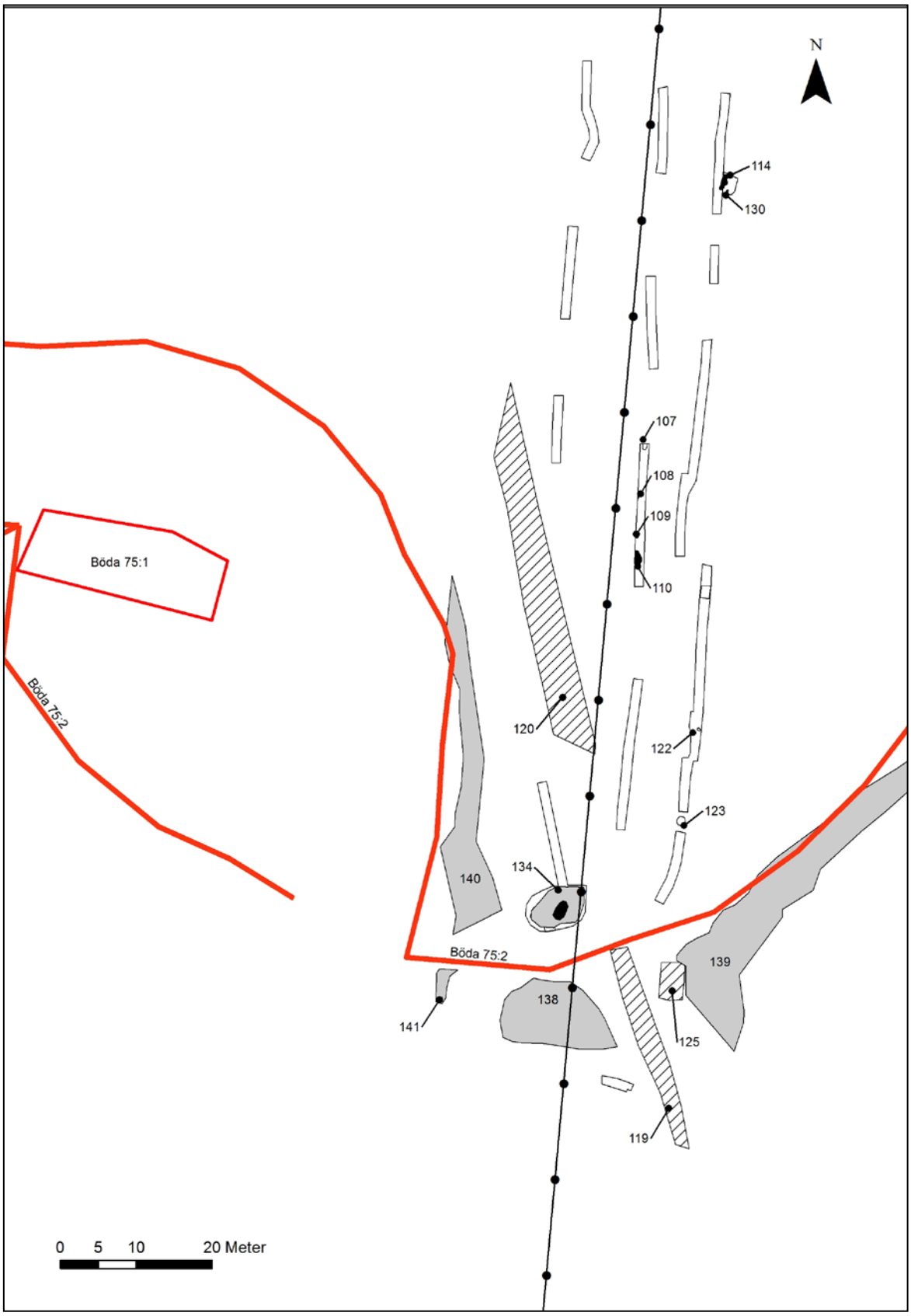

Figur 7. Plan över inmätta kontexter i Norrböda 9:1.

I schakt 133, en utvidgning av schakt 113 undersöktes två nedgrävningar. Den ena nedgrävningen var oregelbunden i plan och ganska stor 2 x 1 m och 0,4 m djup. Den andra nedgrävningen K130 var rundad i plan 0,3 x 0,3 m stor och 0,35 m djup och tolkades som ett förmodat stolphål.

Inga övriga arkeologiska objekt kunde konstateras i någon av de övriga schakten och inga fynd anträffades.

Flakeböle 1:2

Under torven i Flakeböle 1:2 återfanns i alla schakt ett 0,12–0,25 m tjockt odlingslager. Lagret kännetecknades av humöst silt. I de flesta schakt grävdes lagret bort med maskin förutom i schakt 147 där den delvis undersöktes och mättes in som K173. I lagret påträffades små kolbitar och små bitar läder. Inga av dessa tillvaratogs. I schakt 180 fanns även en lagerrest kvar, K183, efter schaktning. I schaktprofilerna kunde man se att odlingslagret hade vågig botten vilket tolkades som att området hade plöjts. Lagrets tjocklek indikerar möjligen äldre plöjning. Lagrets karaktär i övrigt tyder dock på att lagret har tillkommit under historisk tid.

I sex schakt, 143, 147, 150, 160, 176 och 180 kunde olika ansamlingar röjningssten konstateras, K144, K162, K171, K172, K184, K185, K186, K190 och K191. Stenarna låg antingen på rad som en stensträng eller som oregelbundna röseliknande ansamlingar (fig. 8 & fig. 11). Inga tydliga strukturer kunde emellertid urskiljas. Röjningsstenen ligger parallellt med stensträngen i väster, L1958:6954 (RAÄ Högby 12:3). Huruvida röjningsstenen har hört samman med stensträngssytemet i väster kunde dock ej bekräftas eller uteslutas.

I övrigt iakttogs ett osäkert stolphål, K146, i schakt 143 och en nedgrävning, K192, grävd genom odlingslagret i schakt 180. Dessa anläggningar saknade emellertid säkra boplatsindikatorer.

Inga fynd tillvaratogs.

Figur 8. Kontext 172, röjningssten i form av stensträng från sydost. Foto: Kalmar läns museum.

Dödevi 22:1

Inför undersökningen av området inom Dödevi 22.1 gjordes det under befintlig luftledning en öppning i stenmuren som avgränsade fastigheterna Flakeböle 1:2 i söder och Dödevi 22.1 i norr. I samband med rivning av stenmuren kunde det konstateras att odlingslagret fortsatte under muren vilket indikerar att stenmuren är yngre än odlingslagret. Inom området drogs två långschakt 301 och 303 och ett kortare schakt 302 (fig. 11). I samtliga schakt iakttogs försättningen på odlingslagret som hade påträffats i Flakeböle 1:2.

I schakt 301 undersöktes ett mycket tydligt stolphål, K304. Stolphålet var oval i plan, ca 0,4 x 0,3 m stor och 0,11 m djup. Stolphålet mättes in efter att den hade snittats med anledning att det undersöktes hastigt innan schaktet vattenfylldes. I övrigt framkom inga andra arkeologiska lämningar i de undersökta schakten. Dödevi 22:1 saknade helt den typen av röjningssten som påträffades på Flakeböle 1:2.

En översiktlig genomgång av det historiska kartmaterialet för området visar att området i huvudsak under historisk tid har använts som betesmark. Antingen handlar det därför om en äldre odling än kartmaterialet, äldre än storskiftskartan för Dödevi från 1783, eller om en tillfällig odling av platsen som inte har tagits upp på någon av de äldre kartorna.

Inga fynd tillvaratogs.

Figur 9. Schakt 303 i Dödevi 22:1.

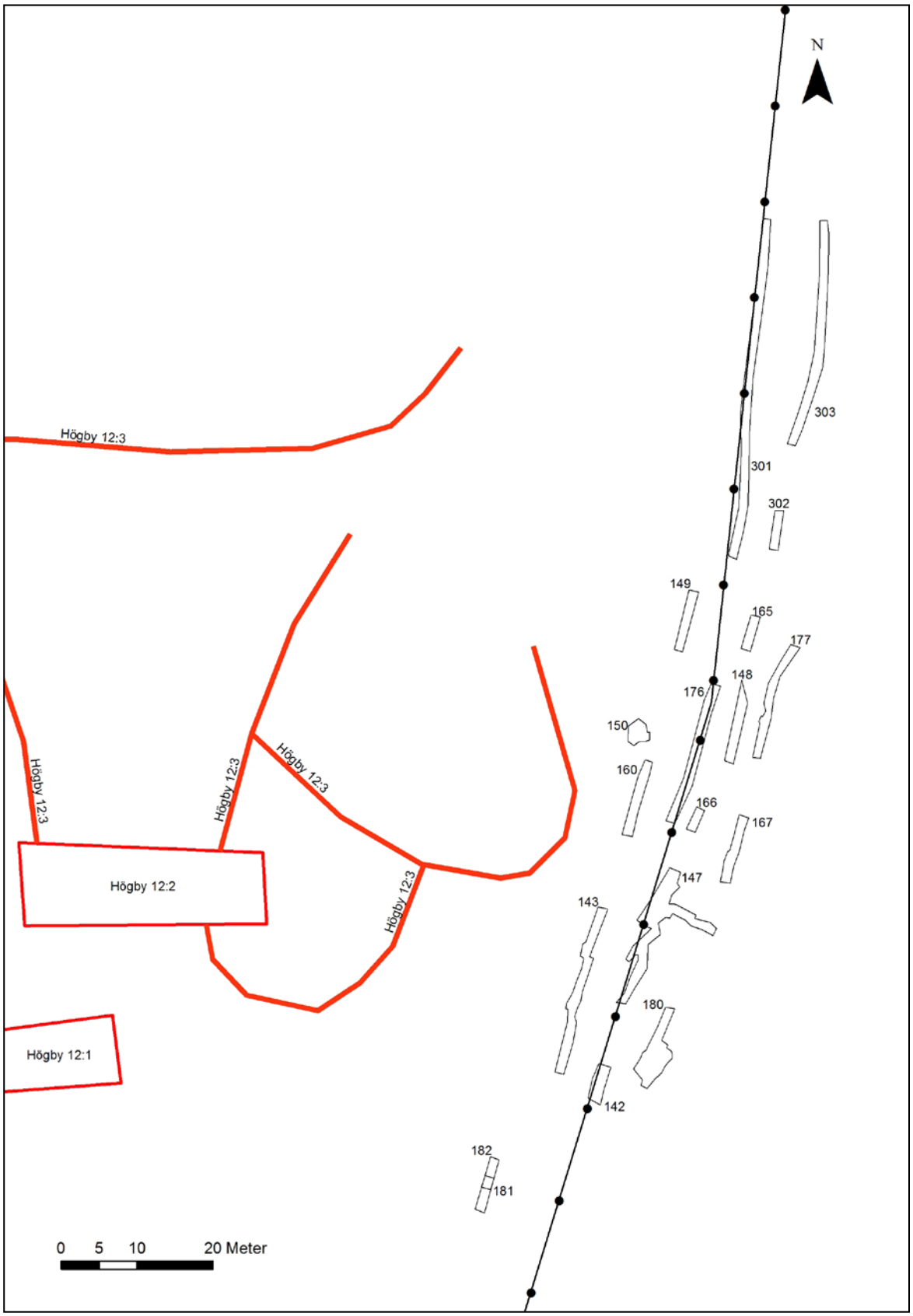

Figur 10. Schaktplan över Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1.

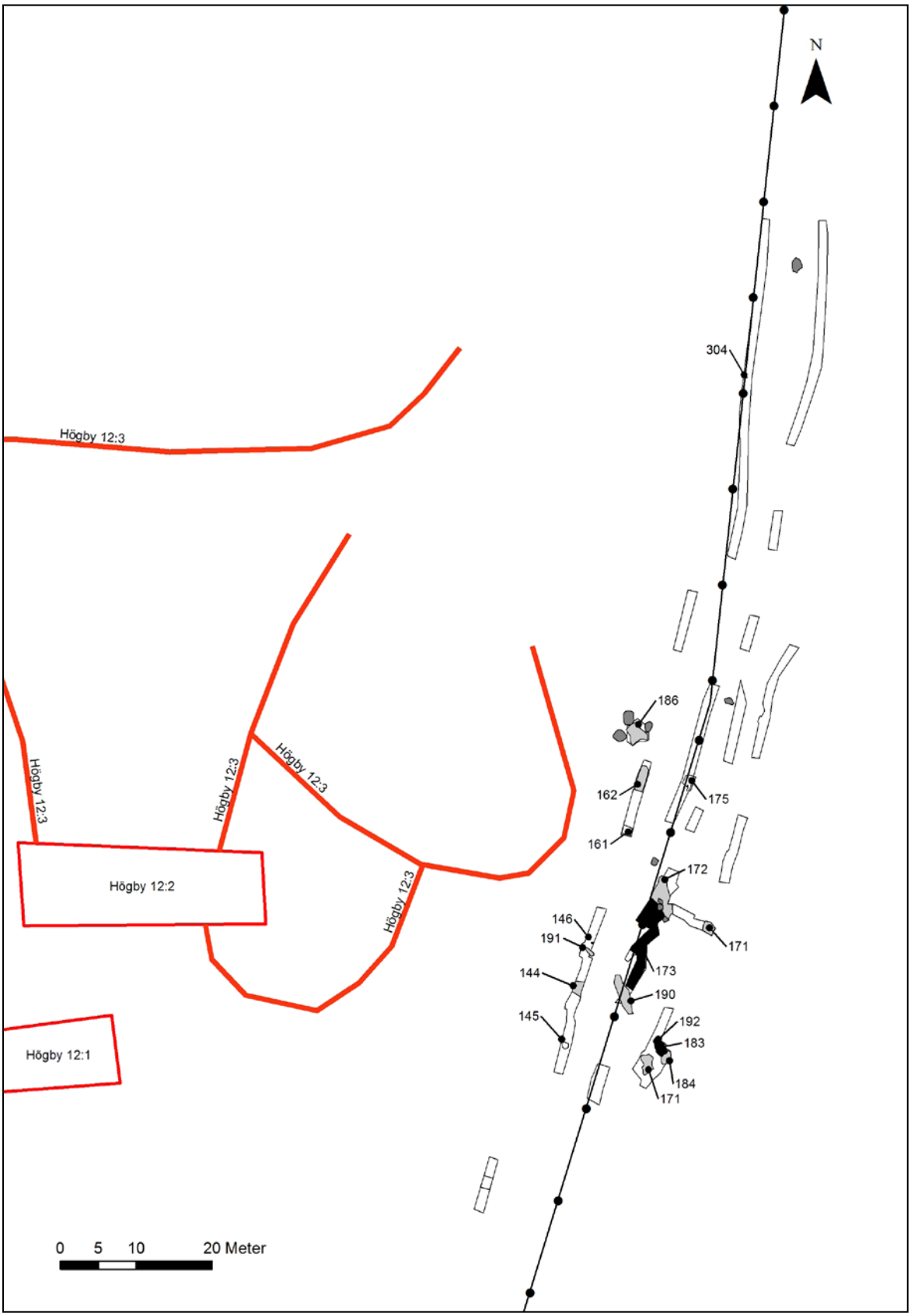

Figur 11. Plan över inmätta kontexter i Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1.

Tolkning och åtgärdsförslag

Norrböda 9:1

Förundersökningsområdet i Norrböda 9:1 berör den fasta fornlämningen L1959:8456 (RAÄ Böda 75:2), en stensträng. I samband med förundersökningen kunde det konstateras att stensträngen i modern tid hade skadats i öster i samband med dikesgrävning och att delar av stensträngen fortsätter under torven och inte är synlig ovan mark.

I övrigt kunde inga andra säkra arkeologiska lämningar fastställas inom fastigheten Norrböda 9:1. Inför framtida ingrepp inom förundersökt område föreslås emellertid arkeologisk undersökning av L1959:8456 (RAÄ Böda 75:2) för att dokumentera stensträngens konstruktion, ta tillvara eventuella fynd och fastställa att inga äldre lämningar förekommer under stensträngen.

Flakeböle 1:2 & Dödevi 22:1

Området för Flakeböle 1:2 ligger i anslutning till L1958:6954 (RAÄ Högby 12:3), en stensträng, men berör ej registrerad fornlämning. Inom förundersökningsområdet iakttogs ett flertal ansamlingar röjningssten. Röjningsstenen hör sannolikt samman med det odlingslager som brer ut sig inom det undersökta området i Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1. Närheten till den registrerade stensträngen för emellertid tankarna till att röjningsstenen möjligen kan ha varit sprungen från en fortsättning på L1958:6954 (RAÄ Högby 12:3) som sedermera raserades i samband med odling.

En vågig profil av odlingslagret visar att lagret har varit plöjd. Det inte allt för tjocka lagret talar för en äldre plöjning men lagrets karaktär i övrigt talar för att lagret tillkommit under historisk tid. I samband med rivning av stenmuren som avgränsar Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1 kunde det också konstateras att odlingslagret är äldre än stenmuren. En översiktlig genomgång av det historiska kartmaterialet för området visar att området i huvudsak under historisk tid har använts som betesmark. Därför tolkas de agrara lämningarna som äldre än kartmaterialet, äldre än storskiftskartan för Dödevi från 1783, eller om en tillfällig odling av platsen som inte har tagits upp i de historiska kartorna.

Det förundersökta området inom Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1 har nyregistrerats som ett område med fossil åkermark, L2019:1542.

I övrigt kunde inga andra säkra arkeologiska lämningar fastställas inom det förundersökta områdena Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1. Med anledning av att ytterligare arkeologiska undersökningar av det förundersökta området inte skulle förändra kunskapsbilden nämnvärt för området föreslås inga ytterligare antikvariska åtgärder för förundersökt område.

Referenser

Fallgren. J.-H., 1996. Högby sockens förhistoria. Högby socken på Öland. Löttorp. Bengtsson, B. Å. (red.). Högby hembygdsförening.

Fallgren, J.-H., 2003. *Att upptäcka Böda: en annorlunda socken*. Böda. Wickbom, U. (red.). Böda hembygdsförening.

Fallgren, Jan-Henrik, 2006. *Kontinuitet och förändring: bebyggelse och samhälle på Öland 200–1300 e. Kr.* AUN 35. Uppsala universitet. Uppsala

Forslund, M. (red.), 2001. *Natur och kultur på Öland.* Länsstyrelsen i Kalmar län. Kalmar.

Ring, C. & Victor, H. 2017. Arkeologisk utredning etapp 1 mellan Löttorp och Böda. Inför planerad kraftledning, Böda socken, Borgholm kommun, Öland. Kalmar läns museum 2017.

KLM Topografiskt arkiv:

Thorén, P. 1998. Rapport. Arkeologisk efterundersökning av skadat fornlämning: järnåldersgravfält. Öland, Högby sn, Flakeböle 1:2, Forn nr 13. KLM dnr. 33-1043-97. Lst dnr: 220-5097-97

Ledningsgata längs med stensträngar på norra Öland • Kalmar läns museum

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-4789-18
Kalmar läns museums dnr:	33-218-2018
Projektnummer KLM:	18/37
Uppdragsgivare:	ÅF Transmission. P.O. Box 585, SE-201 25 Malmö
Landskap:	Öland
Kommun:	Borgholm
Socken:	Böda & Högby
Fastighet:	Norrböda 9:1, Flakeböle 1:2 och Dödevi 22:1
Fornlämningsnr:	Böda 75:2
Ekonomisk karta:	5H9e Skäftekärr, 5H8e Vedborn
X koordinat Norrböda 9:1:	6347575 (N)
Y koordinat Norrböda 9:1:	622919 (E)
X koordinat Flakeböle 1:2	6341303 (N)
Y koordinat Flakeböle 1:2	6341303 (E)
Latitud Norrböda 9:1:	57.254681
Longitud Norrböda 9:1:	17.037528
Latitud Flakeböle 1:2	57.198453
Longitud Flakeböle 1:2:	17.029595
M ö h Norrböda:	6 m.ö.h.
M ö h Flakeböle	8 m.ö.h.
Fältarbetstid:	2018-10-01 – 2018-10-04, 2019-03-27
Antal arbetsdagar:	5
Maskintid:	48
Personal:	Ivonne Dutra Leivas (projektledare), Fredrik Gunnarsson, Magnus Sundqvist (grävmaskinist).
Foto, Du-nummer:	Du 311:1–52
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs.
Analyser:	Inga analyser utfördes.
Tidsålder:	Järnålder, historisk tid
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	GPS. Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99TM och RH2000.

Ledningsgata längs med stensträngar på norra Öland • Kalmar läns museum

Bilagor

Bilaga 1. Kontextbeskrivningar 28
Bilaga 2. Schaktbeskrivningar. 31
Bilaga 3. Fotolista, digitala bilder 33

Kontextbeskrivningar

ID	Kontexttyp	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/Tjocklek (m	Beskrivning & Tolkning
107	Ej undersökt				
108	Utgår	0,4	0,3	0,3	Tolkas som ett vattenavsatt lager vilket skulle antyda att ett våtare område finns väster om schaktet. Kan vara nedgrävning. Torvtäckt?
109	Utgår	0,3	0,3	0,3	Tolkas som ett vattenavsatt lager vilket skulle antyda att ett våtare område finns väster om schaktet. Kan vara nedgrävning. Torvtäckt?
110	Utgår	1,9	0,7	0,35	Tolkas som ett vattenavsatt lager vilket skulle antyda att ett våtare område finns väster om schaktet. Kan vara nedgrävning. Torvtäckt?
114	Nedgrävning	2	1	0,4	Nedgrävning med oklar funktion. Flera fyllningar varav K115 är en. Schakt utvidgas för att se i plan. Kontext snittad.
115	Lager	0,32	0,32	0,4	Fyllning i 114.
119	Dike				Ingrepp i fornlämning. Dike grävt med maskin igenom odlingslämningar. Fyllnadsmassor intill skapar vallar. Hör samman med 120
120	Dike				Maskingrävt dike. Oklart om det påverkat fornlämning. Hör samman 119
122	Utgår	0,3	0,3		Utgår vid undersökning då ingen nedgrävningskant eller tydlig fyll går att urskilja.
123	Utgår	1	1		Rund stenlagd kontext synlig på dagens markyta. Knytnävesstora stenar lagda cirkulärt. Trolig sentida härdlämning
125	Störning				Ingrepp i fornlämning. Stensträng har grävts igenom av maskin.
130	Nedgrävning	0,3	0,3	0,35	Nedgrävning som kan vara ett stolphål
134	Annan	7	2	0,2	Förmodad del av stensträng 75:2 med orientering i SV-NO. Lämningen består av stenpackning 135 och lager 136. Lämningen ligger nära befintligt stensträngsystem och antas ansluta till detta. Ett skikt av sten och lager innan morän ansluter under.
135	Stenpackning	7	2	0,2	Stenpackning i 134. Består av knytnävesstora och huvudstora stenar tätt packade i ett skikt mellan matjord och steril morän.
136	Lager	2	2		Lagret är del av förmodad stensträng K134 och utmärker sig från den i övrigt bruna humösa fyllningen i stensträngen. Lagret

ID	Kontexttyp	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/Tjocklek (m	Beskrivning & Tolkning
					undersöks inte i detta skede.
138	Annan				RAÄ 75:2
139	Annan				RAÄ 75:2
140	Annan				RAÄ 75:2
141	Annan				RAÄ 75:2
144	Annan	2	1		Röjningssten. Trolig del av stensträng ej synlig ovan mark. Riktning NV-SO. Stenarna är huvudstora eller större.
145	Utgår				Stenlyft
146	Nedgrävning	0,4	0,35	0,1	Tydlig nedgrävning med oklar funktion. Stolphål eller liten grop.
161	Ej undersökt				
162	Annan	3	1,5		Röjningssten. Stenansamlingar med större stenar. Trolig del av stensträng i riktning NV-SO
163	Sten (topo)				
164	Sten (topo)				
164	Sten (topo)				
168	Sten (topo)				
169	Sten (topo)				
170	Sten (topo)				
171	Annan				Röjningssten. Stenkoncentration med större stenar. Troligt resultat av stenröjning för odling. Ej synligt ovan mark.
172	Annan	5	2		Röjningssten. Förmodad stenträng i riktning NV-SO. Kontexten består av större stenar/mindre block samt knynävesstora till huvudstora stenar. Tydlig gradvis lagerövergång melkan odlingslager K173 i S och brun humös silt i norr.
173	Lager			0,25	Lagret består av en humös silt med inslag av kol. Lagret förmodas ha tillkommit vid odling och avgränsas i norr av stensträng. Lagret norr om stensträng har en ljusare brun karaktär men antas också vara ett resultat av odling.

ID	Kontexttyp	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/Tjocklek (m	Beskrivning & Tolkning
175	Utgår			0,05	. Härd direkt under torv, troligen recent. Fortsätter i öster på odlingslager.
180	Sten (topo)				
183	Lager				Skarp kant i nordväst. Ser ut som ränna initialt men flyter sedan ihop med lager. Kalksten på höjden i NV. Vid undersökning observeras en homogen brungrå silt med inslag av kol. tydlig kant i NV men i övrigt flack och svår att följa i nedgrävningskant i SO. Nedgrävning i NV och en naturlig svacka som fyllts upp av ovanliggande odlingslager.
184	Annan	2	1	0,3	Röjningssten. Stenpackning med större stenar som fortsätter utanför undersökningsområdet. Trolig produkt av stenröjning men grav kan heller inte uteslutas
185	Annan	3	1,5		Röjningssten. Stenansamling med större sten-knynävesstora. Håller inte ihop så bra men kan vara del av stensträng ej synlig ovan mark.
186	Annan	3	2		Röjningssten. Stenansamling mellan flyttblock. Trolig del av stensträng som ansluter med andra kontextet i riktning NO SV
190	Annan				Röjningssten. Stenar på rad upp till 0.45 m stora.
191	Annan				Röjningssten. Två stenar på rad varav den ena ej synlig i torven. Samma riktning som 290
192	Nedgrävning	0,75	0,7	0,15	Mäts in separat efter undersökning. Nedgrävningen är grund men tydlig. I NO finns en större kalksten som står upprätt. Grävd igenom odlingslager intill. (se 183)
304	Stolphål	0,4	0,35	0,11	Stolphålsliknande. Tydlig. Undersöktes hastigt efter avbaning innan schakt fylldes med vatten.
308	Sten (topo)				Naturlig block
309	Sten (topo)				

Schaktbeskrivning

id	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Fyllningstyp	Beskrivning & Tolkning
102				Sand	Direkt under matjord kommer vit steril sand. Schaktet rundgår en en. Inga lämningar.
103				Sand	Steril ljus sand under matjord. Inga lämningar.
104			0,6	Matjord	Schaktmassorna utgörs av matjord/massor tillkomna från dikesgrävning i sydväst. Inga lämningar under dessa.
105					Ljus steril sand direkt under matjord. Inga lämningar.
106				Sand	Ljus sand direkt under matjord. Vissa matjordsfickor/eventuella kontexter undersöks.
111			0,4	Sand	Ljus steril sand direkt under matjord. Inga lämningar. Foto från norr. Västra schaktkanten är 0.6 m dj p g a att schaktet avgränsar till vall efter dikesgrävning.
112					Direkt under matjord framträder vit steril sand. Inga lämningar.
113					Under torven framträder ljus sand direkt. Enstaka kontexter undersöks. K114 och K115.
116				Sand	Ljus sand direkt under matjord. Inga lämningar.
117				Sand	Ljus sand direkt under matjord. Inga lämningar.
118				Sand	
121			0,3	Sand	Ljus steril sand direkt under matjord. Djupschakt dras i norr, fortsatt sand. Kontext K122.
124				Sand	Ljus steril sand direkt under matjord. Inga lämningar.
126					Schakt utvidgades efter påträffande av trolig stensträng i syd.
127					Direkt under torv framträder naturliga stenar i varierad storlek.
133					Utvidgning av schakt 113
137	1,5	1,3	0,4		Schakt tas upp för att utröna förmodad stensträng relation till undergrund och för att se om några lämningar kan finnas under. Stensträng vilar på steril morän med rullsten.
142			0,3		Torv 0,1 odlingslager 0,12. Alven sandig morän med stenar i varierad storlek.
143			0,26	Matjord	Torv 0.1, odlingslager 0.15. Alven sand med spridda stenar.
147					Schaktet innehåller en förmodad stensträng vilken avgränsar till odlingslager. I syd är lagret humösare och mörkare medan det i norr är utgörs av brun silt. I det bruna odlingslagret påträffas

id	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Fyllningstyp	Beskrivning & Tolkning
					bitar av läder (ej tillvaratagna) vilket påvisar en brukningsnivå.
148			0,37	Matjord	Torv 0.2, odlingslager 0,15. Alven sandig morän med sten i blandad storlek.
149			0,3		Torv 0.1 grusiga odlingslager 0.1m.
150					
160				Silt	I syd och norr finns stenansamlingar strax under torv
165			0,33	Matjord	0,1 m torv, 0,15 matjord, alven består av sandig morän med stenar i varierad storlek.
166			0,35	Matjord	Torv 0.15, odlingslager 0.25. Alven sandig morän med stenar i varierad storlek.
167			0,32	Matjord	Torv 0.15, odlingslager 0.2. Alven sandig morän med stenar i varierad storlek
176			0,33	Matjord	Torv 0.16 odlingslager 0.15. Direkt under grässvållen kom en härd.
177			0,3	Matjord	Torv 0.14, odlingslager 0.15. Alven sandig morän.
180					
181					
182					
301		1,1	0,38		0,15 m tj torv, 0,16 m tj matjord. Mjälig sand med spridda moränstenar. Endast ett stolphålsliknande anl. Schaktet vattenfylldes omedelbart efter avbaning.
302					
303		1,1	0,36		0,13 m tj torv, 0,18 m tj matjord, Botten mjälig sand med spridda morän stenar. Övrigt inga anläggningar eller fynd.

Fotolista digitala bilder

Landskap: Öland
Socken: Böda, Högby
Fastighet: Norrböda 9:1, Flakböle 1:2, Dödevi 22:1

Förundersökning 2019
DU 311

Nr	Motiv	Från	Datum
1	Norrböda 9:1. Översiktsbild med Fredrik Gunnarsson	N	2018-10-01
2	Norrböda 9:1. Översiktsbild	N	2018-10-01
3	Norrböda 9:1. Igenläggning Schakt 105	NÖ	2018-10-02
4	Norrböda 9:1 Schakt106 Kontext107	S	2018-10-02
5	Norrböda 9: 1 Schakt106 Kontext108	Ö	2018-10-02
6	Norrböda 9:1 Schakt106 Kontext109	Ö	2018-10-02
7	Norrböda 9:1 Schakt106 Kontext110	Ö	2018-10-02
8	Norrböda 9:1 Schakt 106	S	2018-10-02
9	Norrböda 9:1 Kontext 114 och 115	V	2018-10-02
10	Norrböda 9:1 Schakt 121	N	2018-10-02
11	Norrböda 9:1 Kontext 122 i schskt 121	V	2018-10-02
12	Norrböda 9:1 Schakt 111	N	2018-10-02
13	Norrböda 9:1 Ingrepp på stensträng Raä. 75:2 öster om UO.	N	2018-10-02
14	Norrböda 9:1 Dike som skär stensträng Raä 75:2 SÖ om UO	N	2018-10-02
15	Norrböda 9:1 Utvidgning av schakt 113. Nedgrävning K114	S	2018-10-02
16	Norrböda 9:1Möjligt stolphål K130	Ö	2018-10-02
17	Norrböda 9:1 Stensträng Kontext 134	S	2018-10-02
18	Norrböda 9:1 Stensträng Kontext 134	V	2018-10-02
19	Norrböda 9:1 Stensträng Kontext 134	N	2018-10-02
20	Norrböda 9:1 Schakt 126	N	2018-10-02
21	Norrböda 9:1Arbete vid stensträng kontext 134	S	2018-10-02
22	Norrböda 9:1 Djupschakt 137	S	2018-10-02
23	Norrböda 9:1 Stensträng i söder Raä 75:2	V	2018-10-02
24	Norrböda 9:1 Stensträng Raä 75:2 i väster	S	2018-10-02
25	Norrböda 9:1 Stensträng Raä 75:2 i söder	N	2018-10-02
26	Norrböda 9:1 Kontext 110 i profil	V	2018-10-02
27	Norrböda 9:1 Schakt 127	Ö	2018-10-02
28	Flakböle 1:2 Arbetsbild ledningsgata	S	2018-10-03
29	Flakböle 1:2 Arbetsbild Fredrik Gunnarsson	S	2018-10-03
30	Flakböle 1:2 K172 stensträng i riktning NV-SO	NV	2018-10-04
31	Flakböle 1:2 K172 stensträng	SO	2018-10-04
32	Flakböle 1:2 Schakt 180	N	2018-10-04
33	Flakböle 1:2 K183 och K184	V	2018-10-04
34	Flakböle 1:2 K184 stenpackning	V	2018-10-04
35	Flakböle 1:2 K183, K184, K185	SSV	2018-10-04
36	Flakböle 1:2 K186	Ö	2018-10-04

Nr	Motiv	Från	Datum
37	Flakböle 1:2 K186	NV	2018-10-04
38	Flakböle 1:2 Odlingslager i schakt 143	V	2018-10-04
39	Flakböle 1:2 Odlingslager i schakt 143	Ö	2018-10-04
40	Flakböle 1:2 K146 Profil från syd	S	2018-10-04
41	Flakböle 1:2 Schakt 143	S	2018-10-04
42	Flakböle 1.2 K192 nedgrävning + lagerficka	SV	2018-10-04
43	Flakböle 1:2 Schakt 167	N	2018-10-04
44	Flakbäle 1:2 Schakt 160	S	2018-10-04
45	Dödevi 22:1 Schakt 301	S	2019-03-27
46	Dödevi 22:1 Schakt 303	S	2019-03-27
47	Dödevi 22:1 Schakt 301	N	2019-03-27
48	Dödevi 22:1 Schakt 303	N	2019-03-27
49	Muröppning mellan fastigheterna Flakböle 1:2 och Dödevi 22:1.	S	2019-03-27
50	Muröppning mellan fastigheterna Flakböle 1:2 och Dödevi 22:1.	S	2019-03-27
51	Muröppning mellan fastigheterna Flakböle 1:2 och Dödevi 22:1.	S	2019-03-27
52	Dödevi 22:1 K304 stolphål	S	2019-03-27

Du311_001

DU311_002

DU311_003

Du311_004

Du311_005

Du311_006

Du311_007

Du311_008

Du311_009

Du311_010

DU311_011

Du311_012

Du311_013

Du311_014

Du311_015

Du311_016

Du311_017

Du311_018

Du311_019

Du311_020

Du311_021

Du311_022

Du311_023

Du311_024

Du311_025

Du311_026

Du311_027

Du311_028

Du311_029

Du311_030

Du311_031

Du311_032

Du311_033

Du311_034

Du311_035

Du311_036

Du311_037

Du311_038

Du311_039

Du311_040

Du311_041

Du311_042

Du311_043

Du311_044

Du311_045

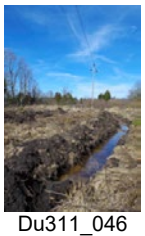

Du311_046

Du311_047

Du311_048

Du311_049

Du311_050

Du311_051

Du311_052

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

KALMAR·LÄNS·MUSEUM